

Asia: VN/17850/2022

Lausuntopyyntö Ikäohjelmaa koskevasta valtioneuvoston periaatepäätöksestä

Osio 1: Mitkä ovat mielestäsi tärkeimmät tavat toteuttaa ikääntymiseen varautumista? Ota kantaa asteikolla samaa mieltä – jonkin verran samaa mieltä – jonkin verran eri mieltä – eri mieltä.

Vastuu ikääntymiseen varautumisesta on kunnilla ja hyvinvointialueilla

Jonkin verran samaa mieltä

Kolmannella sektorilla on merkittävä rooli ikääntymiseen varautumisessa

Samaa mieltä

Ihmisten omaa vastuuta ikääntymiseen varautumisessa tulee jatkossa kasvattaa

Jonkin verran samaa mieltä

Ikääntymiseen varautuminen edellyttää kansallisia poliittisia linjauksia ja päätöksentekoa

Samaa mieltä

Sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus on tärkeää ikääntymiseen varautumisessa

Jonkin verran samaa mieltä

Teknologialla on keskeinen rooli ikääntymiseen varautumisessa

Jonkin verran samaa mieltä

Ikääntymiseen voidaan varautua hyödyntämällä väestön ikääntymisen mahdollisuuksia ja iäkkäiden omia voimavaroja

Jonkin verran samaa mieltä

Osio 2: Arvioi läpileikkaavien teemojen tarkoituksenmukaisuutta

Iäkkäiden henkilöiden osallisuuden, itsemääräämisoikeuden ja voimavarojen vahvistaminen yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla

Tarkoituksenmukaisuus on suuri

Ikäkkäiden henkilöiden yksilöllisten ominaisuuksien ja tarpeiden sekä iäkkään väestön moninaisuuden parempi huomioiminen yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla

Tarkoituksenmukaisuus on suuri

Ikääntymiseen liittyviin asenteisiin vaikuttaminen ja sukupolvien välisten suhteiden syventäminen

Tarkoituksenmukaisuus on suuri

Kerättävän tiedon luotettavuuden ja vertailukelpoisuuden parantaminen, toimintakäytänteiden vaikuttavuuden arvioinnin kehittäminen ja indikaattoreiden määrittely toiminnan laadun varmistamiseksi

Tarkoituksenmukaisuus on suuri

Väestön ikääntymiseen liittyvien mahdollisuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen

Tarkoituksenmukaisuus on suuri

Voit halutessasi antaa avointa palautetta tiiviisti läpileikkaavia teemoja koskien

Vastuu ikääntymiseen varautumisesta on koko valtionhallinnolla, hallituksella ja eduskunnalla, ei vain hyvinvointialueilla tai kunnilla.

”Ihmisten omaa vastuuta ikääntymiseen varautumisessa tulee jatkossa kasvattaa”. On avattava mihin varautumista? Mikä varautuminen?

”Sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus on tärkeää ikääntymiseen varautumisessa”. On tulkinnanvaraista, mitä tällä tarkoitetaan. Tätä on syytä avata lähemmin.

”Kerättävän tiedon luotettavuuden ja vertailukelpoisuuden parantaminen, toimintakäytänteiden vaikuttavuuden arvioinnin kehittäminen ja indikaattoreiden määrittely toiminnan laadun varmistamiseksi”. Koskee tiedon keräämistä ja indikaattoreiden kehittämistä asioissa, joiden kehittämistarpeita ei vielä tiedetä.

Läpileikkaavat teemat ovat hyvin yleisluontoisia hyvää tarkoittavia, joiden tarkoituksenmukaisuudesta on pitkälti helppo olla samaa mieltä. On otettava huomioon, että ikäkkäiden voimavarat eivät ole yhtenäinen kokonaisuus. Kaikilla iäkkäillä ei ole juurikaan voimavaroja, joita voitaisiin hyödyntää. Ihmisen oikeus kaikissa ikävaiheisessa on, että hänen vähäisiäkin voimavarojaan tulee vahvistaa ja ylläpitää.

On myös olennaista muistaa, että ihmiset eivät välttämättä osaa asettua huonossa kunnossa olevien ikäkkäiden asemaan. Suunnitteluun ja päätöksentekoon tulisikin ottaa mukaan myös fyysiseltä ja psyykkiseltä toimintakyvyltään heikkoja iäkkäitä eli esim. vanhusneuvostot eivät yksistään riitä.

Teknologia ei ratkaise kaikkia haasteita. Ohjelman jatkotyössä tulee ymmärtää, että aina tullaan tarvitsemaan ihmisten välisiä kohtaamisia ja kasvokkain annettavaa apua ja tukea.

Osio 3: Arvioi vaikuttavuustavoitteisiin kytkeytyvien tarkempien tavoitteiden ja toimenpiteiden täsmennyksen tarvetta

Ikääntymiseen varautuminen aloitetaan keski-iässä ja sitä jatketaan eläkkeelle siirryttäessä (sekä omana että yhteiskunnan toimintana)

Alatavoitteen täsmennyksen tarve on kohtalainen

Erilaisilla ratkaisuilla ja joustoilla varmistetaan entistä pidemmät työurat ja ehkäistään ikäsyrojintää työelämässä

Alatavoitteen täsmennyksen tarve on pieni

Ikäihmisten palveluissa työskentelevän henkilöstön osaamista, työ- ja toimintakykyä ja jaksamista sekä alan vetovoimaa on parannettu

Alatavoite on hyvä tällaisenaan

Työhyvinvoinnin kehittäminen on integroitu palvelutoiminnan ja hoidon laadun kehittämiseen sekä omavalvontaan ja sen vaikutuksista kerätään systemaattisesti tietoa organisaatioista ja kansallisesti tiedolla johtamisen tueksi

Alatavoite on hyvä tällaisenaan

Olemassa oleva lainsäädäntö ja lainsäädännön muutokset tukevat tavoitteiden saavuttamista ja kulkevat mukana huomioiden eri palvelut ikääntyneiden palveluissa

Alatavoite on hyvä tällaisenaan

Vahvistetaan esihenkilöiden ja työyhteisöjen osaamista ja ymmärrystä moninaisuuden huomioon ottamisesta ja johtamisesta valmentavan johtamisen keinoin, jonka myötä ikäihmisten palveluissa voidaan tehdä yhä useammin työtä yhteisöohjautuvasti.

Toimenpide on hyvä tällaisenaan

Kehitetään ja tutkitaan, miten työhyvinvoinnin kehittäminen parhaiten integroidaan palvelutoiminnan ja hoidon laadun kehittämiseen sekä toimintayksiköiden omavalvontaan, tavoitteena ikäihmisten palveluissa työskentelevien työkuormituksen pysyminen hallinnassa.

Toimenpide on hyvä tällaisenaan

Kerätään systemaattisesti tietoa työhyvinvoinnista organisaatioista ja kansallisesti tiedolla johtamisen tueksi

Toimenpiteen täsmennyksen tarve on pieni

Vastataan työelämän ja ikääntyvien työikäisten osaamistarpeisiin edistämällä jatkuvaa oppimista työpaikoilla ja vapaa-ajalla

Toimenpiteen täsmennyksen tarve on pieni

Ikäihmisten palveluissa tutkitaan ja kehitetään sekä otetaan käyttöön uudenlaisia toimintamalleja moniammatillisuuden lisäämiseen ja uramalleja ammatillisen osaamisen vahvistamiseen

Toimenpiteen täsmennyksen tarve on pieni

Osallistetaan henkilöstöä toiminnan kehittämiseen ja levitetään parhaita käytäntöjä valtakunnallisesti

Toimenpiteen täsmennyksen tarve on pieni

Tehdään yhteistyötä poikkihallinnollisen, sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden -ohjelman sekä TYÖ2030 –ohjelman kanssa

Toimenpide on hyvä tällaisenaan

Voit halutessasi antaa avointa palautetta tiiviisti vaikuttavuustavoitteen: Ikääntyvien työikäisten työkyky on parantunut ja työurat ovat pidentyneet kokonaisuudesta:

Väite ”Ikääntymiseen varautuminen aloitetaan keski-ikässä ja sitä jatketaan eläkkeelle siirryttäessä (sekä omana että yhteiskunnan toimintana)” on epämääräinen. Siihen on mahdotonta ottaa kantaa.

Työurien pidentäminen: pidentämistä ehkäisee työmarkkinoiden ikäsyryjä ja se, että potentiaaliset työnjatkajat joutuvat kantamaan vastuuta vanhemmistaan, koska palveluita on niin vaikea saada.

Kohta ”Kerätään systemaattisesti tietoa työhyvinvoinnista organisaatioista ja kansallisesti tiedolla johtamisen tueksi” Jo olemassa olevaa tutkimustietoa on runsaasti ja sitä tulisi hyödyntää.

Kohta ”Osallistetaan henkilöstöä toiminnan kehittämiseen ja levitetään parhaita käytäntöjä valtakunnallisesti”: Toimenpide olisi hyvä, jos se tarkoittaa sitä, että henkilöstölle annetaan valtaa kehittää työtään. On muistettava myös, että hyviä toimintamalleja on jo olemassa, niiden kerääminen ja monistaminen olennaista.

Monet kohdan tavoitteet on kirjattu passiivissa. Tarvitaan määrittelyä tai esimerkkejä siitä, kenen tai minkä tahon tulee tehdä mainittuja toimenpiteitä, kuka/mikä taho on vastuussa toteutumisesta.

Hyviä toimintamalleja on jo olemassa, niiden kerääminen ja monistaminen olennaista.

lääkäiden toimintakyky ja osallisuus ovat vahvistuneet siten, että aktiivisten, toimintakykyisten elinvuosien määrä on kasvanut

Alatavoitteen täsmennyksen tarve on pieni

Uudet toimintatavat tukevat ja motivoivat iäkästä väestöä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi kuten liikunnan, mielen hyvinvoinnin, kulttuurihyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseksi ja ravitsemuksen parantamisessa

Alatavoitteen täsmennyksen tarve on pieni

Panostamalla riskiväestöjen varhaiseen tunnistamiseen ja kohdentamalla heille ennaltaehkäiseviä toimia, on vähennetty toimintakyvyn laskua ja sairastavuutta, erityisesti muistisairauksia

Alatavoitteen täsmennyksen tarve on pieni

lääkäiden toimintakyvyn kehittäminen, suositukset ja toimenpiteet perustuvat näyttöön perustuvaan tietopohjaan

Alatavoitteen täsmennyksen tarve on pieni

lääkäiden osallisuus ja itsemääräämisoikeus ovat vahvistuneet

Alatavoite on hyvä tällaisenaan

Jatketaan hyvien ja toimivien toimintamallien käyttöönottoa ja kehittämistä iäkkäiden toimintakyvyn tukemisessa, esimerkiksi elintapaohjauksen, liikunnan, ravitsemuksen, mielen hyvinvoinnin, kulttuurihyvinvoinnin ja kansalaistoiminnan alueilla

Toimenpide on hyvä sellaisenaan

Jatketaan arviointi-, toteuttamis- ja levittämismallien kehittämistä

Toimenpiteen täsmennyksen tarve on pieni

Kehitetään ja otetaan käyttöön toimivia käytänteitä hyvinvointialueiden ja kuntien toteuttamaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) toiminnan ja kuntien muun toiminnan sekä kolmannen sektorin välisen yhdyspintatyön ja yhteistyön parantamiseksi

Toimenpide on hyvä sellaisenaan

Kehitetään ja otetaan käyttöön iäkkäiden henkilöiden osallisuutta parantavia toimintakäytänteitä palveluissa ja muussa toiminnassa

Toimenpide on hyvä tällaisenaan

Rakennetaan näyttöön perustuvaa tietopohjaa, jonka avulla saadaan luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa väestön ikääntymiseen varautumisessa ja taloudellisen kestävyuden varmistamisessa (esim. RAI – mittariston laajempi hyödyntäminen, laatuindikaattorit, Active Ageing Index (AAI)).

Toimenpide on hyvä tällaisenaan

Voit halutessasi antaa avointa palautetta tiiviisti vaikuttavuustavoitteen läkkäät ovat toimintakykyisiä pidempään kokonaisuudesta:

läkkäät ovat jo nyt toimintakykyisiä pidempään kuin 10-20 vuota siten. Ei ole selvää, voiko tämä kehityssuunta vielä jatkua. Mutta toiminnanvajavuuksien aika elämän lopussa ei ole lyhentynyt, se on vain siirtynyt korkeampaan ikään. Mitä vanhemmaksi eletään, sitä raihaampia ja enemmän hoivaa edellyttäviä ovat viimeiset elinvuodet.

”Panostamalla riskiväestöjen varhaiseen tunnistamiseen ja kohdentamalla heille ennaltaehkäiseviä toimia, on vähennetty toimintakyvyn laskua ja sairastavuutta, erityisesti muistisairauksia” On kyseenalaista, missä määrin tavoite voi toteutua. Ikä on suurin muistisairauksien riskitekijä, moninkertainen kaikkiin muihin riskitekijöihin verrattuna. Jos ennaltaehkäisy, siis hyvän elintavat, toteutuvat, yhä useampi elää siihen ikään, jossa muistisairauden riski on todella suuri ja voi tapahtua niin, että toimenpiteet itse asiassa kasvattavat niiden ihmisen osuutta, jotka koko elämänsä aikana saavat muistisairaiden. Ikä, vanhuus, ovat itsessään riski ja tulevat aina olemaan. Erytynen riskiväestöjen tunnistaminen vanhuusiässä ei ehkä olla tarkoituksenmukaista resurssien käyttöä.

Kohta ”Jatketaan arviointi-, toteuttamis- ja levittämismallien kehittämistä”: Toimiviksi ja vaikuttaviksi todettujen mallien levittämistä kannattaa jatkaa, ei muiden.

Kaiken kehittämisen, suositusten ja toimenpiteiden ei aina välttämättä tarvitsisi perustua näyttöön perustuvaan tietopohjaan. Tutkimusta ja näyttöä ei aina ole riittävästi saatavilla hyväksi muuten havaituista toimintatavoista, joten keinot voivat jäädä liian suppeiksi, jos vaatimus kirjataan liian tiukasti. Tiukka rajaus vähentää myös innovatiivisuutta.

Julkinen sektori tunnistaa ja mahdollistaa vapaaehtoistoiminnan yhteiskuntaa ja vapaaehtoisia hyödyttävällä tavalla

Alatavoitteen täsmennyksen tarve on pieni

Kunnat ja hyvinvointialueet vakiinnuttavat toimintaansa rakenteita, jotka edistävät ja aktivoivat paikallisen ja alueellisen tason vapaaehtoistoimintaa

Alatavoite on hyvä tällaisenaan

Julkinen sektori on selvittänyt erilaisia vaihtoehtoja, miten vapaaehtoistoimijoille voidaan tarjota tukea niiden hallinnollisissa asioissa

Alatavoitteen täsmennyksen tarve on pieni

Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen on lisännyt ikääntyvien osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Alatavoite on hyvä sellaisenaan

Vapaaehtoistoiminta on edistänyt ikääntyvien terveyttä ja hyvinvointia

Alatavoite on hyvä tällaisenaan

Jatketaan vapaaehtoistoiminnan asemaa edistävien rakenteiden levittämistä kuntatasolla aiemmin toteutetun kehittämistyön pohjalta

Toimenpiteen täsmennyksen tarve on pieni

Selvitetään mahdollisuutta ottaa käyttöön valtakunnallinen ratkaisu kansalaistoimijoiden tukemiseksi niiden hallinnollisissa asioissa (mm. talousosaaminen, yhdistysten perustaminen ja rahoitushaut)

Toimenpiteen täsmennyksen tarve on pieni

Selvitetään, mallinnetaan ja jalkautetaan vapaaehtoistoimintaa koordinoivien tahojen toimintaan erilaisia vaihtoehtoja vapaaehtoistoimijoiden uudistumisen tukemiseksi

Toimenpiteen täsmennyksen tarve on kohtalainen

Voit halutessasi antaa avointa palautetta tiiviisti vaikuttavuustavoitteen Vapaaehtoistoiminnalla on vakiintunut asema ikääntyvässä yhteiskunnassa - kokonaisuudesta

Kannattaa muistaa, että vapaaehtoistoiminta on vapaaehtoisten vapaaehtoista toimintaa. Se ei ole sote-palvelujen osa eikä jatke.

Tavoitteena pelkkä selvittäminen on ehkä hiukan huono, jos se ei johda mihinkään konkreettisiin toimiin esim. tuen tarjoamiseksi. Täsmennystä tarvitaan siihen, mitä tarkoitetaan vapaaehtoistoimijoiden uudistumisella.

Teknologian hyödyntäminen ikäihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä hoidon ja huolenpidon tukena on lisääntynyt. Teknologiset ratkaisut sisältyvät luontevana osana ikääntyvän henkilön omasta hyvinvoinnista, terveydestä ja toimintakyvystä huolehtimiseen sekä palvelujärjestelmään.

Alatavoitteen täsmennyksen tarve on pieni

lääkkäät pystyvät hyödyntämään itsenäistä arkea tukevaa teknologiaa oman hyvinvointinsa, terveytensä ja toimintakykynsä parantamiseksi.

Alatavoite on hyvä tällaisenaan

Yhteiskunta tukee ikääntyneiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia hyödyntää itsenäistä suoriutumista tukevaa teknologiaa.

Alatavoite on hyvä sellaisenaan

Teknologian hyödyntäminen on lisännyt ammattilaisten työhyvinvointia.

Alatavoite on hyvä sellaisenaan

Asenteet teknologian käyttöön ovat myönteisiä. Ammatilliset, ikäihmiset ja heidän omaisensa ovat mukana teknologian kehittämisessä ja käyttöönotossa.

Alatavoite on hyvä sellaisenaan

Analytiikan ja tekoälyn käyttö suurten tietomassojen hyödyntämisessä on parantanut toiminnan kustannusvaikuttavuutta, laatua ja läpinäkyvyyttä. Tietojen käyttö on eettistä ja tietoturvasta ja –suojasta on huolehdittu.

Alatavoite on hyvä sellaisenaan

Suomi on ikätekniikan kehittämisessä ja hyödyntämisessä mallimaa ja kokemuksiamme sekä osaamistamme hyödynnetään laajasti maailmalla. Teknologian vienti on luonut hyvinvointia Suomeen esimerkiksi työpaikkoina, investointeina ja uusina ratkaisuin.

Alatavoitteen täsmennyksen tarve on pieni

- **Jatketaan teknologian hyödyntämistä aiemman kehittämistyön pohjalta, sisältöinä:**
 - **Autetaan iäkkäitä löytämään ja hyödyntämään itselleen sopivia teknologioita, jotka tukevat itsenäistä kotona asumista, omasta hyvinvoinnista, terveydestä ja toimintakyvystä huolehtimista sekä omaehtoista sosiaalista kanssakäymistä.**
 - **Kehitetään teknologian hyödyntämismahdollisuuksia palvelujärjestelmässä**
 - **Kootaan erilaiset iäkkäiden palvelut yhteen toimivien alustaratkaisujen ja kokonaisarkkitehtuurien avulla sekä ratkaisuja yhteen sovittamalla. Arvioidaan mahdollisuudet sisällyttää kokoaville alustoille myös itse hankittua teknologiaa.**
 - **Hyödynnetään teknologian käytöstä kertyvää tietoa sekä hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi että palvelujärjestelmässä**
 - **Kehitetään hankintaprosesseja siten, että hankittavien teknologisten ratkaisujen vaikuttavuus, potilasturvallisuus, käytettävyyden ja sujuva käyttöönotto varmistetaan**

Toimenpide on hyvä tällaisenaan

- **Otetaan käyttöön ikätekniikan kansallinen koordinaatiomalli:**

- Kootaan ja jaetaan tietoa vaikuttavista toimintamalleista ja käytänteistä sekä tuetaan niiden kehittämistä, käyttöönottoa ja seuranta.
- Arvioidaan ikäteknologiaratkaisujen vaikuttavuutta ja kustannushyötyjä sekä kootaan tieto Digi-HTA-menetelmällä arvioiduista ratkaisuista.
- Edistetään myönteistä asennetta teknologian mahdollisuuksien hyödyntämiseen, jotta hyvät käytännöt saadaan leviämään.
- Ohjataan alueita ja organisoidaan vertaisoppimista sekä edistetään verkostomaista kansallista ja alueellista yhteistyötä eri toimijoiden kesken tukemaan teknologian käyttöönottoa laajasti eri alueilla
- Edistetään ikäteknologian toimintamallin kaupallisia ja kansainvälisiä mahdollisuuksia mm. selkiyttämällä koordinaatiota palvelujärjestelmän ja muun rahoituksen välillä.

Toimenpide on hyvä tällaisenaan

- **Käyttäjälähtöisyyden edistäminen:**

- Varmistetaan ikääntyneille, omaisille ja ammattilaisille digituen ja jatkuvan teknologisen oppimisen keinoin valmiudet käyttää koko ajan kehittyvää teknologiaa
- Varmistetaan ikäteknologiaratkaisujen tietosuoja ja –turva sekä potilasturvallisuus ja kyberturvallisuus
- Huolehditaan yksityisyyden suojasta, eettisyydestä ja vastuullisuudesta
- Tuetaan ikäihmisten osallistumista käyttäjälähtöiseen tuotekehitykseen

Toimenpide on hyvä tällaisenaan

Voit halutessasi antaa avointa palautetta tiiviisti vaikuttavuustavoitteen Teknologia on lisännyt hyvinvointia kokonaisuudesta

Teknologian kehittyessä nopeasti on yhä tärkeämpää varmistaa, että ikääntyneiden yhdenvertaiset osallistumisoikeudet toteutuvat myös digitaalisissa tietoverkoissa ja palveluissa. Nykyisellään teknologia ja digitalisaatio aiheuttavat myös huomattavaa syrjäytymistä, eriarvoistumista ja itsenäisyyden menettämistä ja luultavasti myös sitä, ettei saa palveluita, joita saisi, jos ne olisivat helpommin saatavissa puhelimitse soittamalla. Eläkeliitto +60-barometrin mukaan palveluiden digitalisoituminen ei ole helpottanut elämää 40 prosentilla omilla koteissaan asuvilla ikääntyneillä. Heiltä on jäänyt jopa joitakin viranomaispalveluita käyttämättä, koska asiointi on digitaalista. Vain hieman alle puolet on onnistunut täyttämään veroilmoituksen ja tarkistamaan veroehdotuksen digitaalisesti ja kokee hallitsevansa hyvin digitalisoituvan palveluympäristön. (Eläkeliitto ry ja Tutkimustie Oy 2021). Myös diginatiivi sukupolvi joutuu ongelmiin teknologian kanssa, kun fyysinen terveys ja toiminnan nopeus omalla kohdalla aikanaan vaikeutuvat.

Periaatepäätöksessä ulisi mainita myös, että teknologisten ratkaisujen rinnalla ja vaihtoehtoina tulee olla saatavilla myös inhimillisiä, ihmisten kasvatusten toteuttamia palveluja. Kaikki eivät

tuettunakaan opi käyttämään teknologisia ratkaisuja tai halua niitä käyttää. Valinnanvapaus siitä käyttääkö ihminen teknologisia ratkaisuja vai ei tulee säilyttää.

Ihmiset ennakoivat ja varautuvat ikääntymisen haasteisiin asumisessaan

Alatavoite on hyvä tällaisenaan

Ikääntyneille soveltuvia esteettömiä ja muunneltavia asuntoja on kehitetty, korjattu ja rakennettu

Alatavoite on hyvä tällaisenaan

Asuinympäristöjen suunnittelussa ja kehittämisessä on huomioitu ikääntyvien tarpeet, osallisuus ja teknologian hyödyntäminen

Alatavoite on hyvä tällaisenaan

Tuetaan ikääntyneiden asumisen ennakointia ja varautumista asumisen neuvontaa ja korjausneuvontaa lisäämällä

Toimenpide on hyvä tällaisenaan

- **Vahvistetaan kuntien ja hyvinvointialueiden ikääntyneiden asumisen ja asumispalveluiden kehittämistä**
 - vanhuspalvelulain toteutuksen tuki ja osaamisen lisääminen asumisessa ja asumispalveluissa
 - tuki kuntien ja hyvinvointialueiden kehittämishankkeisiin
 - ikäystävällisten asuin ympäristöjen kehittäminen verkostoyhteistyön avulla
 - hyvien käytäntöjen ja esimerkkien levittäminen

Toimenpide on hyvä tällaisenaan

- **Edistetään asuntokannan korjaamista ikäystävälliseksi**
 - korjausavustusten saatavuuden turvaaminen ja avustusehtojen ajantasaisuuden tarkistaminen
 - asunnon korjaustarpeiden arviointimenetelmien kehittäminen ja levittäminen

Toimenpide on hyvä tällaisenaan

- **Kehitetään ja lisätään ikääntyneiden asumisratkaisuja**
 - kaikille sopivan suunnittelun (Design for All) -periaatteen vahvistaminen asutosuunnittelussa
 - yhteisöllisen asumisen (shl) ja muun välimuotoisen asumisen kehittäminen ja toteuttaminen ARAn erityisryhmien asumisen investointiavustuksella
 - eri hallintamuotojen hyödyntäminen ikääntyneiden asumisessa.

Toimenpide on hyvä tällaisenaan

Voit halutessasi antaa avointa palautetta tiiviisti vaikuttavuustavoitteen Asuminen ja asuin ympäristöt ovat ikäystävällisiä kokonaisuudesta

Ihmisarvoisen yhteisöllisen asumisen kehittäminen. Suomesta puuttuu edelleen satoja tuhansia esteettömiä asuntoja, jotta ikääntyvän väestön asumisen tarpeisiin voitaisiin vastata 2030-luvulla. Esteettömyysäädöksistä ei tule tinkiä, esteettömyys on asumisen laatutekijä, joka hyödyttää asukkaita koko elinkaaren ajan. Tulee myös etsiä toimenpiteitä, miten voidaan tukea ikääntyneitä väestörakenteen muutoksesta johtuvaa asuntomarkkinoiden vinoutumassa, joka konkretisoituu esim. siinä, että oman esteellisen omakotitalon myymisestä huolimatta, ikääntyneen asukkaan varallisuus ei riitä hankkimaan uutta, esteetöntä kotia.

lääkäiden palveluja on uudistettu sisällöllisesti ja rakenteellisesti varmistaen iäkkäille heidän tarvitsemansa hyvinvointia, toimintakykyä ja terveyttä edistävä laadukas hoito ja huolenpito

Alatavoite on hyvä tällaisenaan

Asiakas- ja palveluohjauksessa sekä palveluissa on varmistettu palveluintegraatio, oikea-aikaiset, turvalliset ja tarpeenmukaiset palvelut ja kustannusvaikuttavien palvelujen järjestämisen. Hyvinvointia ja terveyttä edistävä neuvontatyö on osa ohjausta.

Alatavoite on hyvä tällaisenaan

Kotiin annettavissa palveluissa on käytössä akuuttihoidon, kuntoutuksen ja omaishoidon toimintamallit, uusia teknologioita hyödynnetään, palvelut toimivat ympärivuorokauden ja toiminnanohjaus-järjestelmät tukevat johtamista ja henkilöstön joustavaa kohdentamista asiakkaiden palvelutarpeen mukaan.

Alatavoite on hyvä tällaisenaan

Kotona asuminen ja asuinympäristöt ovat toimivia ja turvallisia sekä muuttuvat tarpeen mukaan ja lisäävät iäkkään osallistumismahdollisuuksia myös tulevaisuudessa.

Alatavoitteen täsmennyksen tarve on pieni

Ekologisesti kestävät käytännöt ovat osa palvelujärjestelmää

Alatavoitteen täsmennyksen tarve on pieni

Kehitetään edelleen asiakas- ja palveluohjausta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä toimintakyvyn tukemisen näkökulmasta ja vastataan asiakkaan yksilöllisiin palvelutarpeisiin.

Toimenpide on hyvä tällaisenaan

Kehitetään edelleen omavalvontaa ja laatuindikaattoreita sekä juurrutetaan hyviä toimintakäytänteitä.

Toimenpide on hyvä tällaisenaan

Tuetaan kotona-asumista kehittämällä ja ottamalla käyttöön integroituneita toimintamalleja, joissa teknologiat ovat osa palveluekosysteemiä.

Toimenpide on hyvä tällaisenaan

Laatuindikaattorien, mittareiden ja laatutasojen edelleen kehittäminen

Toimenpiteen täsmennyksen tarve on kohtalainen

Ekologinen kestävyysajattelu juurrutetaan palvelujen suunnitteluun ja käytäntöön niin, että taloudellinen ja aineellinen toiminta sopeutetaan luonnon kestäkykyyn

Toimenpide on hyvä tällaisenaan

Kehitetään ja otetaan käyttöön toimintamalleja, jotka parantavat henkilöstön saatavuutta ja riittävyttä iäkkäiden palveluissa.

Toimenpide on hyvä tällaisenaan

- **Palvelujen riittävyyden ja henkilöstön saatavuuden parantamiseksi arvioidaan ainakin seuraavat toimenpiteet:**
 - **Kiertävien perhehoitajien lisääminen kotona asumisen tueksi**
 - **Perhehoidon lisääminen niiden asiakkaiden osalta, joille se on sopiva palvelumuoto**
 - **Hoiva-avustajia hyödyntäminen niiden asiakkaiden osalta, joiden palvelutarpeisiin heidän osaamisellaan voidaan vastata**
 - **Kansainvälisen rekrytoinnin hyvien käytäntöjen arvioiminen ja levittäminen**
 - **Sijaisjärjestelyjä koskeva kehittäminen**

Toimenpide on hyvä tällaisenaan

Voit halutessasi antaa avointa palautetta tiiviisti vaikuttavuustavoitteen Palvelut toteutetaan sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla kokonaisuudesta

Kohta: ”Kotona asuminen ja asuinympäristöt ovat toimivia ja turvallisia sekä muuttuvat tarpeen mukaan ja lisäävät iäkkään osallistumismahdollisuuksia myös tulevaisuudessa”: Kotona asuminen ei voi olla toimivaa ja turvallista kun kunto on hyvin huono ja esim. jos ihminen sairastaa pitkälle edennyttä muistisairautta. Muille se sopii.

Alatavoitteet ”Kotona asuminen ja asuinympäristöt ovat toimivia ja turvallisia sekä muuttuvat tarpeen mukaan ja lisäävät iäkkään osallistumismahdollisuuksia myös tulevaisuudessa” ja ”Ekologisesti kestävät käytännöt ovat osa palvelujärjestelmää” on muotoiltu kyselylomakkeessa eri tavoin kuin varsinaisessa Ikäohjelma-dokumentissa.

Kohta ”Kehitetään edelleen omavalvontaa ja laatuindikaattoreita sekä juurrutetaan hyviä toimintakäytänteitä”. Periaatepäätöksellä on välttämätöntä edistää myös ulkoista viranomaisvalvontaa. Omavalvonta ei riitä.

Huomio kohtaan ”Laatuindikaattorien, mittareiden ja laatutasojen edelleen kehittäminen”: Tämä ei ole itseisarvoista toimintaa. Monet ongelmat ja parantamistarpeet tiedetään ilman monimutkaisia indikaattoreita. Olennaista on, että kun mittareita tarvitaan, olisi etukäteen tiedettävä, mitä toimenpiteitä tehdään, jos mittari näyttää sitä tai tätä.

Preventiivisen ikäkuntoutuksen merkitys korostuu entisestään jatkossa. Siksi kansalaisaloitteellakin esiin nostettu ikäneuvola-rakenne olisi ehdottoman tärkeä lisä hyvinvointialueiden palveluvalikkoon.

Mikä tarkemmista tavoitteista ja toimenpiteistä on mielestäsi erityisen tärkeä vuoteen 2030 mennessä?

Tärkein kehittämiskohde on, että ihmiset saisivat tarvitsemiaan ja lain heille lupaamia palveluita. Nyt he eivät niitä saa. Palveluiden saatavuutta on parannettava.

Teknologian merkityksen korostaminen ja sen käyttöä tukevat toimet. Lisäksi digitaalisen syrjäytymisen esiin nostaminen ja siihen liittyvät toimenpiteet, jotka takaavat ikääntyneiden palvelujen saannin ilman digitaalisten palvelujen käyttöä. Samalla yhtä tärkeää on taata palvelut ikääntyneille, jotka eri syistä eivät käytä digipalveluja.

E erityisen tärkeä on tavoite parantaa henkilöstön saatavuutta sekä siihen liittyviä toimenpiteitä:

- Kiertävien perhehoitajien lisääminen kotona asumisen tueksi
- Perhehoidon lisääminen niiden asiakkaiden osalta, joille se on sopiva palvelumuoto
- Hoiva-avustajia hyödyntäminen niiden asiakkaiden osalta, joiden palvelutarpeisiin heidän osaamisellaan voidaan vastata
- Kansainvälisen rekrytoinnin hyvien käytäntöjen arvioiminen ja levittäminen
- Sijaisjärjestelyjen kehittäminen

Osio 4: Mitä mahdollisuuksia väestön ikääntyminen tuo ja kuinka mahdollisuuksia voitaisi hyödyntää?

Eläkkeellä olevien hyväkuntoisten määrän kasvaessa heidän potentiaalinsa tulisi saada hyödynnettyä. Fyysiseltä ja psyykkiseltä toimintakyvyltään hyväkuntoisia eläkeläisiä tulisi tukea auttamaan nuorempaa sukupolvea ja tekemään vapaaehtoistyötä myös heikommassa asemassa olevien iäkkäiden sekä muidenkin apua ja tukea tarvitsevien ryhmien parissa. Kannattaa kuitenkin muistaa, että vapaaehtoistoiminta on vapaaehtoisten vapaaehtoista toimintaa. Se ei ole sote-palvelujen osa eikä jatke.

Osio 5: Pohdi vielä lopuksi, mitkä olisivat iäkkäiden asioiden osalta tärkeimmät kehitettävät asiat hallituskauden 2027-2031 aikana?

Osallisuuden ja yhdenvertaisten osallistumisoikeuksien vahvistaminen. Eläkeliiton +60-barometriin vastanneet kaikki yli 60-vuotiaiden ikäryhmät kokivat, etteivät iäkkäät ole lainkaan riittävästi edustettuina yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. (Eläkeliitto ry ja Tutkimustie Oy 2021). Muun tutkimusten mukaan tiedetään, että taloudellisten ja sosiaalisten erojen vaikutus äänestysaktiivisuuden eroihin on lisääntynyt Suomessa. Merkityksellinen osallistuminen on ymmärrettävissä oikeudeksi olla myötävaikuttamassa päätöksentekoon, sisältäen päätösten valmistelun ja toimintojen suunnittelun sekä näiden vaikutusten arvioinnin. Osallistujilla tulee olla mahdollisuus arvioida osallistumisensa vaikutuksia päätöksentekoprosessissa. Nyt valmisteltavalla periaatepäätöksellä on vahvistettava ikääntyneiden ja eritoten heikoimmassa asemassa olevien ikääntyneiden osallisuutta ja yhdenvertaisia osallistumismahdollisuuksia. Tärkeä kehitettävä asia on huolehtia, että teknologian käyttöönoton ohella varmistetaan palvelujen saatavuus ja saavutettavuus myös heille, jotka eivät kykene teknologiaa hyödyntämään.

Työkyvyttömyyksien ehkäisy on taloudellisesti kannattavaa (yksin julkisen alan työkyvyttömyysmenot ovat 3 mrd. euroa vuodessa).

Osio 6: Mitä muita asioita haluaisit nostaa periaatepäätöksen kokonaisuudesta?

Ikääntyneiden henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksiin tulee kiinnittää enemmän huomiota. Jatkovalmistelussa on erityisesti huolehdittava taloudelliselta ja sosiaaliselta asemaltaan tai

terveydentilaltaan heikoimmassa asemassa olevien ikääntyneiden henkilöiden yhdenvertaisista oikeuksista, kohtelusta, osallisuudesta sekä pääsystä palveluihin ja tiedonsaantiin.

Suomen tulee tehdä työtä YK:ssa vireillä olevan ikääntyneiden oikeuksia säätelevän kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen aikaansaamiseksi.

Eläkeläisköyhyyden vähentäminen ja torjunta tulee lisätä jatkovalmisteluun. Sosiaaliturvakomitea ei asettamispäätöksensä mukaisesti käsittele vanhuuseläkkeitä. Jatkotyössä tulee kiinnittää nyt käsiteltyä laajemmin huomiota työkyvyttömyyden vähentämiseen ja työkykyjohtamiseen.

Periaatepäätöksellä annetaan ohjeita ja suuntaviivoja valtionhallinnolle asioiden jatkovalmistelua varten. Olennaista ovat kriteerit, joiden pohjalta toimitaan. Siten eri hallinnonaloilla tulee varata riittävästi resursseja ohjelman tavoitteiden konkretisointityöhön.

Onko ikäohjelma oikea nimi ohjelmalle, joka keskittyy vain ikäihmisten asioihin? Voisiko ohjelman nimi olla esimerkiksi Turvallisen ikääntymisen ohjelma?

Lausunnon antaja: Eläkeliitto on valtakunnallinen, Suomen suurin ja puoluepoliittisesti sitoutumaton eläkeläisjärjestö. Vuonna 1970 perustettuun liittoon kuuluu lähes 120 000 henkilöjäsentä, 397 paikallisyhdistystä ja 20 piiriä. Eläkeliiton tarkoituksena on eläkeläisten ja eläketurvaa tarvitsevien henkisten ja aineellisten etujen ja oikeuksien valvominen sekä sosiaalisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen.

Vuorisalo Irene
Eläkeliitto ry